

Motion till riksdagen 2025/26:4122

av **Malcolm Momodou Jallow m.fl. (-)**

med anledning av skr. 2025/26:114 Strategisk exportkontroll 2025 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om en skärpt tillämpning av demokratikriteriet vid export av krigsmateriel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden inte ska beviljas till stater som begår allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, internationell humanitär rätt eller folkrätten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att inga svenska produkter, komponenter, följdleveranser eller tekniskt bistånd direkt eller indirekt bidrar till Israels militära operationer, ockupation eller folkrättsbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka kontrollen av produkter med dubbla användningsområden genom krav på förbättrad leveransredovisning, statistik och slutanvändarkontroll och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet för efterkontroller bör utvidgas till fler materieltyper, fler mottagarländer och särskilt känsliga komponenter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en årlig redovisning av hur exportkontrollen påverkas av Agenda 2030, mänskliga rättigheter samt demokrati och hållbar utveckling i mottagarländerna och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges exportkontroll måste vila på en tydlig princip: svensk krigsmateriel, svensk teknologi och svenska komponenter ska inte bidra till förtryck, folkrättsbrott, ockupation, repression eller väpnade konflikter där civila drabbas.

Regeringens skrivelse visar att svensk krigsmaterielexport fortfarande är omfattande. Under 2025 uppgick exporten till drygt 28 miljarder kronor och leveranser gick till 61 länder. Samtidigt har antalet aktörer med tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel tredubblats sedan 2018. Detta kräver en starkare demokratisk kontroll, inte en svagare.

Det svenska regelverket innehåller ett demokratikriterium. Mottagarlandets demokratiska status och respekt för mänskliga rättigheter ska vara centrala villkor vid tillståndsprövningen. Trots detta visar skrivelsen att export fortfarande sker till länder där det finns allvarliga problem vad gäller demokrati, mänskliga rättigheter, folkrätt och regional stabilitet. Detta är inte hållbart.

Sverige bör därför skärpa tillämpningen av demokratikriteriet så att export till diktaturer, auktoritära regimer och stater som begår eller medverkar till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt inte beviljas.

En särskilt allvarlig fråga gäller Israel. Regeringen redovisar att inga nya utförseltillstånd för försäljning till Israel har beviljats sedan oktober 2023. Samtidigt framgår att följdleveranser har förekommit under 2025. Mot bakgrund av det mycket allvarliga läget i Gaza måste regeringen säkerställa att inga svenska produkter, komponenter, produkter med dubbla användningsområden, följdleveranser eller tekniskt bistånd direkt eller indirekt bidrar till Israels militära operationer, ockupation eller folkrättsbrott.

Skrivelsen visar också allvarliga brister i kontrollen av produkter med dubbla användningsområden. Dessa produkter kan vara civila till sin konstruktion men användas militärt eller för repression, övervakning och utveckling av avancerade militära förmågor. Trots detta krävs inte grundläggande verksamhetstillstånd för sådana exportörer och det finns inte heller samma skyldighet att leveransdeklarera som på krigsmaterielområdet. Det innebär att riksdagen och allmänheten saknar en fullgod bild av faktisk export, mottagarländer och slutanvändning. Det är otillräckligt.

Regeringen bör återkomma med förslag som stärker redovisningen av produkter med dubbla användningsområden, särskilt när det gäller cyberövervakning, AI, kvantteknik, bioteknik, avancerade sensorer och teknik som kan användas av militära eller repressiva aktörer.

Även systemet med efterkontroller bör utvecklas. Dagens system är för begränsat. Risker för avledning gäller inte bara lätta vapen. Den gäller även komponenter, ammunition, reservdelar, mjukvara, sensorer och annan känslig teknologi. Efterkontroller bör därför kunna genomföras i fler länder och omfatta fler produktkategorier, särskilt där det finns förhöjd risk för vidareexport, konfliktanvändning eller repression. Sverige behöver en exportkontroll som är konsekvent, transparent och folkrättsligt förankrad. Det räcker inte att ha starka principer på papperet. Principerna måste också få verklig betydelse i varje tillståndsbeslut. Därför bör riksdagen tillkännage för regeringen att exportkontrollen måste skärpas i enlighet med vad som anförs i motionen.

Lorena Delgado Varas (-)

Daniel Riazat (-)